

УДК 94 (477) «2014-2016»

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА В ДИСКУРСІ ЗАХІДНИХ МАС-МЕДІА (2014–2016 РР.)*

Ірина КРАСНОДЕМСЬКА

orcid.org/0000-0001-5552-9073

кандидат історичних наук,

провідний науковий співробітник відділу історичних студій НДІУ

Анотація. У статті розкривається реакція західних мас-медіа на події в Україні початку 2014 р., зокрема, досліджено висвітлення ними Революції гідності і анексії Криму Росією, конфлікту на сході України; охарактеризовано проблематику та динаміку публікацій, які торкаються цих подій, їх позитивні і негативні сторони.

Ключові слова: реакція; західні ЗМІ; російська агресія; російсько-українська війна; анексія Криму; Революція гідності; наслідки.

РОССИЙСКО-УКРАИНСКАЯ ВОЙНА В ДИСКУРСЕ ЗАПАДНЫХ МАСС-МЕДИА (2014–2016 ГГ.)

Ірина КРАСНОДЕМСКАЯ

кандидат исторических наук,

ведущий научный сотрудник отдела исторических исследований НИИУ

Аннотация. В статье раскрывается реакция западных СМИ на события в Украине начала 2014 г., в частности, исследовано освещение ими Революции достоинства и аннексии Крыма Россией, конфликта на востоке Украины; охарактеризованы проблематика и динамика публикаций, касающихся этих событий, их положительные и отрицательные стороны.

Ключевые слова: реакция; западные СМИ; российская агрессия; российско-украинская война; аннексия Крыма; Революция достоинства; последствия.

RUSSIAN-UKRAINIAN WAR IN THE DISCOURSE OF WESTERN MASS MEDIA (2014–2016)

Iryna KRASNODEMSKA

Candidate of Historical Sciences,

lead research fellow of the Historical Studies Department of RIUS

Annotation. The article reveals the reaction of western mass media to the events in Ukraine in early 2014. In particular, the coverage of the Revolution of Dignity, the annexation of Crimea by Russia, and the conflict in eastern Ukraine is explored; the issues and dynamics of publications affecting these events, their positive and negative aspects are described.

Key words: reaction; western mass media; Russian aggression; Russian-Ukrainian war; annexation of Crimea; Revolution of Dignity; consequences.

* Початок див. у № 3 (64).

Публікація містить результати досліджень, проведених за грантової підтримки Державного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом № Ф72/21443 «Історичні передумови та сучасні суспільні наслідки агресії Російської Федерації проти України».

На Заході, здається, довго не могли повірити у такі явища, як «зелені чоловічки», псевдореферендуми в стилі Сталіна/Гітлера, можливі у XXI столітті. Дедалі частіше почали друкуватися публікації про «югославський сценарій» для України.

У квітні 2014 р. розпочалася друга фаза збройної агресії РФ проти України, коли контрольовані, керовані й фінансовані російськими спецслужбами озброєні групи проголосили створення т. зв. ДНР (7 квітня) та ЛНР (27 квітня). Тоді професор Донецького університету І. Тодоров на сторінках британської *The Guardian* висловив думку з приводу двох сценаріїв майбутнього розвитку подій на сході України: **по-перше**, «Росія додасть схід України (до складу РФ), як це було в минулому місяці з Кримом»; **по-друге**, «Москва може встановити маріонетковий режим, аналогічний режиму в Придністров'ї», – і додав, що «зростає почуття, що для України буде краще скинути свої неприємні східні провінції та створити сучасну європейську країну без них» [34]. Це ж видання зазначало, що сепаратисти не приховували свого бажання приєднатися до Москви. У захоплених будівлях вивішувалися великі карти Донбасу, на яких він був частиною Росії. Для США, ЄС та Києва це стало одним із доказів того, що Кремль координує збройне повстання, використовуючи підсвідомість солдатів та агентів ФСБ. Москва це заперечує [34].

У ті ж дні *The Guardian* інформувала про значну підтримку серед громадян на сході України більшої автономії з боку Києва, а також отримання статусу офіційної державної мови для росіян. Однак, згідно з опитуванням громадської думки в лютому 2014 р., сепаратистів

була переважна меншість – лише 26% на сході підтримували союз із Росією [34].

За повідомленням інформаційного агентства Інтерфакс-Україна, міністр закордонних справ Великої Британії В. Хейг заявив 14 квітня, що за подіями на сході України стоїть Росія, яка хоче дестабілізувати країну і зірвати президентські вибори. Він, зокрема, зауважував: «Не може бути жодних сумнівів, що це було заплановано Росією: сили, які в цьому беруть участь, добре озброєні, добре підготовлені, добре екіпіровані та скоординовані, поводяться так само, як і російські військові поводитися в Криму» [8]. На його думку, «є всі ознаки подальшого зростаючого навмисного порушення незалежності і суверенітету України, і це також дуже небезпечно. ... Частина з того, що ми бачимо в поведінці Росії – це навмисна дестабілізація України і загроза (президентським) виборам. Тому має бути чітка міжнародна реакція... Дуже важливо реагувати на те, що зробила Росія», – наголосив глава МЗС Великої Британії [8].

Досягнення консенсусу між 28 країнами-членами ЄС – складний процес. Під час обговорення питання про продовження санкцій проти Росії, не кажучи вже про запровадження нових обмежувальних заходів, між 28 країнами-членами ЄС зберігаються серйозні розходження і тривають дискусії з цього приводу. Серед країн ЄС, з одного боку, є «яструби», які закликають жорстко протистояти Росії, посилюючи економічні санкції і надаючи більш активну підтримку Україні. Дехто навіть припускає можливість постачання в Україну зброї для захисту. Від самого початку таку жорстку лінію обрали Польща, країни Балтії, меншою мірою Румунія. Для кожної з цих країн

існують свої внутрішні мотиви, пов'язані передусім з недавньою історією. До цієї групи також тяжіють Велика Британія та Скандинавські країни [16].

Разом з тим деякі країни ЄС зайняли неоднозначну позицію щодо України і Росії в умовах нинішньої війни. Їх умовно називають «Russia's understanders» («ті, що розуміють Росію»). Франція, південні країни-члени Союзу (Італія, Іспанія, Португалія, Греція, країни Південно-Східної Європи) не квапляться конфліктувати з Росією через Україну. Не виключена можливість, що деякі країни ЄС надалі можуть накласти вето на нові санкції проти Росії або заблокувати їхнє продовження. Такі наміри неодноразово висловлювалися в урядових колах Італії, Кіпру, Чехії, Словаччини, Греції та Угорщини. Окремі застереження в різні часи висували представники владних структур Чехії, Австрії і Франції [16].

Незважаючи на те, що позиція Польщі та країн Балтії, які давно вказували на загрозу з боку Росії, деякий час була позицією меншості, і ці країни називали панікерами, із наростанням агресивної поведінки Росії та посиленням інтенсивності бойових дій на сході України вона поступово стала позицією більшості [16]. Значну роль у цьому процесі відіграла ФРН, зокрема її канцлер А. Меркель, яка виявила неочікувану для Росії твердість і непохитність щодо російської збройної агресії проти України. Ця непохитність виявилась для Кремля тим більше неочікуваною, оскільки РФ послідовно намагалася перетворити Німеччину на центр свого впливу в Західній Європі, надаючи преференції німецькому бізнесу та залучаючи до власних проєктів німецьких політиків. Попри все ФРН взяла на себе ініціативу очільника зусиль

країн Західної Європи на припинення російської агресії. Результатом цієї ініціативи стало здійснення єдиної політики ЄС в частині дипломатичного та економічного тиску на Москву та подолання опору ряду країн ЄС, орієнтованих на Росію [16].

Голова Ради міністрів Польщі Д. Туск, коментуючи початок проведення АТО на сході України, заявив, що «українці до сьогодні діяли раціонально, утримуючись від гострої реакції на дії сепаратистів. Але настав момент, коли українська держава повинна почати діяти рішуче», а також наголосив, що «погоджується з позицією української влади щодо сприйняття сепаратистів на сході України як терористів. Путін затримається там, де дозволить Україна. Тому Київ має взяти справи у свої руки і сам вирішувати, коли почне боротися за територіальну цілісність країни і які засоби він використовуватиме» [18]. За словами глави польського уряду, жодна третя сторона не буде більше залучатися до оборони України, ніж це робитимуть самі українці [18].

15 квітня 2014 р. перед початком засідання Ради ЄС на рівні міністрів оборони 28 країн-членів ЄС у Люксембурзі Генеральний секретар НАТО А. Расмуссен, у свою чергу, звинуватив Росію у причетності до сепаратистських заворушень на сході України. Він, зокрема, заявив, що «поведінка Росії та події на місцях говорять самі за себе. Ми принципово не коментуємо дані розвідки, але є очевидним, що руки Росії активно причетні до цього» [2].

Відтак захоплення проросійськими бойовиками, російськими диверсантами і найманцями адміністративних будівель на Донбасі весною 2014 р. призвело до т. зв. кримського сценарію

антиконституційного референдуму (ніким не визнане «народне волевиявлення») щодо незалежності ДНР і ЛНР, який відбувся 11 травня 2014 р.

Бойовики за активною допомогою посібників з місцевої влади просто захопили скриньки для голосування з українським гербом, списки виборців, сформуливали «комісії» і за кілька днів розіслали за адресами оголошення, а згодом виготовили на ксероксі «бюлетені», у яких було одне питання: «Чи підтримуєте ви акт державної самостійності ЛНР (ДНР)?».

Більшість людей йшли на цей «референдум», не усвідомлюючи його незаконності та мріючи про російські пенсії і зарплати тощо. Аби створити видимість масового голосування, терористи вдавалися до залякування, обіцянок райського життя «як у Росії і Криму» та й просто відкривали невелику кількість дільниць, щоб там були черги. В результаті російські телеканали отримали потрібну картинку – народ Донбасу масово йде на референдум. За даними ініціаторів «референдуму», явка виборців у Донецькій області склала 74,87%. «За» проголосували 89,07 відсотка, «проти» – 10,19 відсотка, а 0,74 відсотка бюлетенів виявились зіпсованими [19]. Після оголошення результатів «референдуму» вже наступного дня – 12 травня – було оголошено заяву про звернення ДНР щодо розгляду питання про входження її до складу Російської Федерації, а також оголошено про перспективи щодо об'єднання з Луганською народною республікою у «державу» «Новороссія» [4].

Упродовж травня 2014 р. їхні самозвані лідери (серед яких було багато російських громадян) у неконституційний спосіб провели фіктивні референдуми про відокремлення цих нелегітимних

утворень від України. У цей час під прикриттям тих «референдумів» і задля підтримки незаконних територіальних формувань на територію України були заслані розвідувально-диверсійні групи, очолювані кадровими офіцерами ГРУ Генштабу Збройних сил РФ, парамілітарні формування російського козацтва, укомплектований чеченцями – громадянами РФ – сумнозвісний батальйон «Восток», а також задіяні такі озброєні групи найманців, як «Русский сектор» та «Оплот». За їхньою участю розпочалися захоплення адміністративних будівель у багатьох населених пунктах Донецької та Луганської областей, напади на частини українських Сухопутних військ та спроби захватів літаків Повітряних сил України. Контрольовані, керовані й фінансовані РФ збройні формування, задіяні в агресивній війні проти України, регулярно підживлювалися російськими найманцями з числа звільнених у запас військовослужбовців ЗС РФ та постачанням зброї і військової техніки включно з танками, артилерійськими системами, засобами протитанкової боротьби та сучасними зенітно-ракетними комплексами.

Коли розпочалися вже воєнні дії та з'явилися перші жертви, деякі журналісти, як, наприклад, кореспондент видання *The Economist* Т. Джуда, порівнювали причини цієї війни із причинами югославських конфліктів. У квітні 2014 р. у статті «Україна: фальшива війна?» на сайті *The New York Review of Books* він писав: «Україна не схожа на Югославію, хоча атмосфера на сході має дуже схожу на комбінацію образи та зневіри» [35]. Перебуваючи безпосередньо на сході України в квітні 2014 р., Т. Джуда детально описав перебіг подій того часу. Спілкуючись з людьми, він відзначав, що деякі з них

підтримували федералізацію України, інші бажали, щоб Донбас став частиною Росії. Як приклад він наводить виступ перед макетом із зображенням російського кордону молодої дівчини Ю. Єфанової, яка сказала, що хоче, щоб Донбас об'єднався з Росією, оскільки зв'язки між ними були дуже близькі і більша частина її сім'ї перебувала в Росії [35]. Від інших можна було почути: «неможливо бути друзями з Європою та з Росією», «якщо б Росія була тут, вона поставила б усе в порядку. Всі боролися б з корупцією» тощо. Серед стереотипів мешканців Донбасу було й те, що вони працьовиті й відтак субсидували ледачих людей у центрі та на заході країни, а також ствердження ними насадженої російськими ЗМІ думки про «фашистську хунту» в Києві, від якої їх може врятувати тільки Росія, – писав Т. Джуда [35].

Розмірковуючи над природою ненависті серед багатьох людей на сході України, він пов'язує це великою мірою із російським телебаченням, яке дивляться там, і порівнює з тим, що робили сербські та інші колишні югославські медіа, коли зникла Югославія. Тоді сербам нав'язували безкінечні документальні фільми про хорватських фашистів, які, як їм казали, повертаються. Тепер російські медіа кажуть, що повертаються українські фашисти [14].

Про те, що заворушення у Східній Україні «мають знакові ознаки участі Москви», в квітні 2014 р. заявила і Постійний представник США в ООН С. Пауер [46].

Поряд із поданою вище об'єктивною оцінкою подій на сході України в квітні–травні 2014 р. деякі журналісти, експерти і політологи в західних ЗМІ – свідомо чи ні – маніпулювали фактами

щодо України. Зокрема, в статті «Дезорганізація на місцевості» на Tyzhden.ua проаналізовано ряд публікацій британських, німецьких мас-медіа, в яких, на думку авторів, Україна – це територія, а не суверенна держава, що має свої національні інтереси і право відстоювати їх. Зокрема, Р. Деермонд на шпальтах The Guardian стверджувала, що «ті, хто думає, що йдеться про неоімперіалістичні захоплення земель, помиляються. Але РФ таки хоче зберегти свій статус великої держави. ... Дії Росії в Україні були і є спробою врятувати її становище. Нагнітання кризи – це те, чого варто уникнути для успіху, і тому РФ лишається відкритою для переговорів» [3]. На її переконання, українська криза передусім має внутрішній характер, і вирішення питання залежатиме від українців. Але роль Росії також є ключем до врегулювання кризи [3]. А німецьке видання Spiegel Online писало, що шлях до миру в Україні починається з довіри. Захід нічого не втрачає, якщо чітко дасть зрозуміти, що Україна не стане членом НАТО чи ЄС у найближчому майбутньому. Така обіцянка могла би заспокоїти страхи РФ із приводу того, що два [західних] союзи ще більше наблизяться до російської території, і стабілізувати відчуття безпеки [у Росії] [3]. Етнічні зіткнення і боротьба за незалежність – це нормально, не варто перейматися, і Британії та Європі ніщо не загрожує, – зазначає Т. Барбер на сторінках британської The Financial Times. Автор активно використовує терміни міжетнічних конфліктів у балканському стилі та бажання проросійських громадян об'єднатися зі своєю метрополією як дієвий чинник конфліктів на сході та півдні України. Мовляв, етнічні групи знову ділять території [3].

У своєму блозі для американського видання *The New York Review of Books* британський політолог, журналіст і професор Кембриджського університету А. Лівен закликав «необраний тимчасовий» уряд у Києві прийняти ідею федералізації, припинити АТО проти сепаратистських центрів на сході й провести національні та регіональні вибори відповідно до нової Конституції, з якою погоджуються всі сторони (зокрема, Росія, США й Україна) [3]. У травні 2014 р. в німецькій лівій газеті *Der Freitag* вийшла стаття, присвячена проукраїнському мітингу на Потсдамер-плац у столиці ФРН 10 травня. У матеріалі під заголовком «Демонстрація українських неонацистів у Берліні» автор К. Ерліх зазначав, що «в країні (Німеччині) активізувалися українські крайні праві», і описав мирну акцію, де не було жодного націоналістичного чи фашистського гасла, як «неонацистську демонстрацію» [3].

Відтак основним лейтмотивом цих «проросійських» публікацій є те, що Україна перебуває в орбіті природних геополітичних інтересів Росії й Заходу не слід на них посягати. Насправді, як нам видається, така маніпуляція є небезпечною. Адже західний читач, який небагато знає про Україну, її історію, може вірити їй.

Далі вважаємо за необхідне хоча б ретроспективно зупинитися на перебігу подій весни – літа 2014 р.

Бойові дії на Донбасі почалися із захоплення 12 квітня 2014 р. російськими загонами, керованими офіцерами спецслужб РФ, українських міст Слов'янська, Краматорська, Дружківки, Маріуполя, Єнакієво, де захопленою у відділках МВС зброєю російські диверсанти озброїли місцевих колаборантів і прийняли їх до

своїх лав. В умовах неспротиву місцевих силових структур України, а іноді і відкритої співпраці невеликі штурмові загони російських диверсантів у наступні дні взяли під контроль Горлівку та інші міста Донеччини і Луганщини. 13 квітня 2014 р. у відповідь на вторгнення диверсійних загонів і з метою зупинити терористів та сепаратистів в.о. президента України О. Турчинов оповістив про початок широкомасштабної антитерористичної операції (далі – АТО) із залученням Збройних сил України (далі – ЗСУ) та встановив крайній термін для евакуації вранці [46].

Переміщені у район Слов'янська і Краматорська спецпідрозділи СБУ і ЗСУ прийняли перший бій зранку 13 квітня у Семенівці, передмісті Слов'янська, потрапивши у засідку проросійських бойовиків, у якій загинув капітан підрозділів СБУ «Альфа». А вже 5 травня тут поблизу відбувся бій, який увійшов яскравою сторінкою в новітню історію Нацгвардії України. У запеклому бойовому зіткненні, в якому чи не вперше з початку проведення АТО терористи застосували важке озброєння, українські військові здобули блискучу перемогу над ворогом, проявивши найвищий бойовий вишкіл і відвагу.

У цей час керівництвом АТО було прийнято рішення поступово оточувати Слов'янськ, відрізаючи гарнізон проросійських бойовиків від постачання зброї з Росії. 11 травня 2014 р. проросійськими силами було проведено «референдуми» на території деяких районів Донецької та Луганської областей, на яких стояло питання про підтримку державної самостійності проголошених у квітні «суверенних» ДНР та ЛНР. За підрахунками організаторів «референдумів», питання

було підтримане виборцями, а на думку незалежних свідків, «референдуми» мали всі ознаки фіктивності.

1 червня 2014 р. проросійські бойовики почали кількадечний штурм прикордонної застави у Луганську, який закінчився 4 червня виходом українського гарнізону із прикордонної застави. 2 червня 2014 р. біля штабу проросійських бойовиків, що розміщувався у Луганській ОДА, сталася серія вибухів, від яких загинули й мирні жителі. 12 червня почалися поставки важкої бронетехніки з РФ: до Сніжного прибула колона танків, а через Луганськ пройшла колона систем залпового вогню «Град», які наступного дня вперше застосували на Донбасі – 13 червня російські бойовики обстріляли український блокпост під Добропіллям.

На той момент (весна – літо 2014 р.) новообрана українська влада і силові структури виявилися не готовими до такого розвитку подій на сході України. Вони, на жаль, не завжди відповідно реагували та діяли, що не сприяло відсічі ворогу.

Важко не погодитися з уже згадуваним вище Т. Джудюю, який висловив своє нерозуміння, чому уряд у Києві швидко та адекватно, як того вимагала ситуація, не реагував на події, коли великі частини Східної України захоплювали проросійські повстанці. Адже, поглянувши на карту, можна було побачити, що всі міста, де виникли серйозні проблеми, знаходилися на стратегічних залізничних вузлах або на головній дорозі з Білгорода в Росії, де розміщується значна частина потенційної сили вторгнення – приблизно 35000 військовослужбовців. Зіткнення між про- і антиурядовими силами відбувалися по дорозі на південь до

Харкова, аж до Маріуполя на Чорному морі. У містах на цій дорозі було захоплено ряд будівель СБУ і МВС. Поліцейські сили або здалися, або зраджували (переходили на інший бік), або ставали нейтральними, – писав він [35].

20 червня 2014 р. під час поїздки на Донбас Президент України П. Порошенко оголосив десятиденне одностороннє припинення вогню, закликав незаконні збройні формування скласти зброю та наголосив, що бойові дії будуть мати тільки характер відповіді, тобто в разі нападу сепаратистів на українських силовиків. Також він представив на Донбасі свій мирний план врегулювання ситуації на сході країни, який включав 15 пунктів. План передбачав гарантії безпеки для всіх учасників переговорів, звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які склали зброю і не вчинили тяжких злочинів, звільнення заручників тощо. Однак запропоновані умови не були сприйняті сепаратистами, вони не припинили вогню й відмовилися скласти зброю.

Після закінчення 10 днів одностороннього припинення вогню українські сили завершили оточення Слов'янська, змусивши угруповання російських бойовиків 5 липня 2014 р. відступити до Донецька. Штаб АТО почав масштабну операцію зі встановлення контролю над російсько-українським кордоном, створюючи силами кількох бригад 15-кілометрову зону уздовж кордону, контрольовану ЗСУ і батальйонами територіальної оборони. Водночас українські сили почали операцію з деблокади Луганського аеропорту й оточення Луганська.

11 липня 2014 р. на фоні загрози повного блокування кордону українськими силами російські регулярні війська

завдали зі своєї території нищівного ракетного удару по українських формуваннях під Зеленопіллям – селом за кілька кілометрів від російсько-українського кордону. Відтоді вся лінія українських формувань біля кордону – від Луганської області до узбережжя Азовського моря – впродовж липня–серпня 2014 р. знаходилася під систематичними артилерійськими обстрілами з території РФ, на які українські формування не відповідали. Обстріли призвели до перерізання ліній постачання українського угруповання, що перебувало в районі Ізвариного, і значні українські сили опинилися в оточенні протягом кількох тижнів. Операцію з їх деблокади було проведено 6–7 серпня 2014 р., після чого виснажені підрозділи були виведені з зони бойових дій, таким чином остаточно втративши контроль над 140 км державного кордону.

Відтак цим подіям на сході України, перебігу АТО, тимчасовому припиненню вогню, якого де-факто не існувало, президентським виборам, надіям на зміни та реформам і було присвячено більшість публікацій у світових ЗМІ влітку 2014 р.

Утім топ-темою літа, за підсумками багатьох західних медіа, однією із визначальних тем 2014 р. стала авіаційна катастрофа 17 липня 2014 р. рейсового пасажирського літака Boeing 777 компанії Malaysia Airlines, унаслідок якої загинули всі пасажери та екіпаж (загалом 298 осіб).

«Владімір Путін може зупинити цю війну. Збитий малайзійський літак – це заклик завершити конфлікт в Україні», – з таким заголовком вийшла редакційна стаття одного із найвпливовіших видань The New York Times. У той час російські ЗМІ надали знімки, з яких нібито видно, що літак було збито українським

військовим винищувачем – ракетою класу «повітря-повітря». Натомість розслідування журналістської організації Bellingcat встановило, що Міноборони РФ надало підроблені супутникові зображення, щоб звинуватити Україну в цій катастрофі [13].

Держдепартамент США назвав ті знімки безглуздими, заявивши, що таким чином Москва намагається уникнути відповідальності за збитий літак [50]. Натомість 18 жовтня 2014 р. видання Deutsche Welle із посиланням на Der Spiegel повідомило, що, за висновком німецької розвідки, катастрофу малайзійського літака Boeing-777 рейсу МН-17 у небі над Східною Україною спричинили проросійські сепаратисти. Саме про це розповів членам парламентського контрольного органу Бундестагу ФРН Президент Федеральної розвідувальної служби Німеччини Гергард Шиндлер ще 8 жовтня, представивши ґрунтовні докази, – інформував часопис [42].

Експерти з Варшави, Лондона і Мюнхена, досліджуючи фрагменти збитого літака, встановили, що МН-17 був збитий «Буком», випущеним з території РФ [44]. В обламках малайзійського літака знайдені осколки ракети зенітно-ракетного комплексу «Бук», – пише нідерландське видання RTL Nieuws з посиланням на висновки експертів [6]. Цю інформацію підтвердив і американський телеканал CNN, який посилався на власні джерела у Пентагоні [17]. Прямі докази причетності Росії до авіакатастрофи наводив і The Wall Street Journal, посилаючись на посадових осіб розвідки США [44].

Через чотири місяці після падіння Boeing 777 під наглядом голландських дослідників і офіційних осіб від ОБСЄ розпочалася робота з прибирання

уламків літака. Знайдені фрагменти доставлялися до Харкова, де, як і в Нідерландах, велося розслідування причин авіакатастрофи, – інформувала The Epoch Times і зазначала, що уламки літака знаходилися на території, що контролювалася повстанцями, і розкидані в радіусі 20 кв. км [28].

Після аварії Boeing 777 українською топ-темою в світових ЗМІ стали події на сході України, зокрема жорстокі бої під м. Іловайськ Донецької обл. в серпні 2014 р. Два штурми цього міста відбулися 6 і 10 серпня. У цей час паралельно з Іловайською битвою тривали бої за Савур-Могили і Красний Луч, що знаходяться недалеко від міста. Бойовикам вдалося відтіснити звідти українських військових і таким чином створити передумови для котла. Третій штурм Іловайська відбувся 18 серпня. Тоді батальйони «Донбас», «Дніпро-1» увійшли у місто при підтримці ЗСУ. Вони змогли взяти під свій контроль частину міста.

Операція здійснювалася значно меншими силами, ніж передбачалося за планом. Унаслідок раптового вторгнення 24–25 серпня 2014 р. регулярних підрозділів Збройних сил РФ та їхнього маршу в напрямку міста Іловайськ велика частина бійців з добровольчих батальйонів («Дніпро-1», «Миротворець», «Світязь», «Херсон», «Івано-Франківськ», Нацгвардії «Донбас» і сили сектору «Б») потрапили в оточення. *Однією* з причин того став відступ військових формувань від Новоазовська, що дав можливість бойовикам ДНР та російським солдатам оточити бійців територіальної оборони. На допомогу їм було спрямовано бригаду Нацгвардії, однак, не дійшовши до місця призначення, вони отримали наказ командування повертати назад.

Другою – дезертирство окремих українських підрозділів.

Генерал-лейтенант Р. Хомчак, який на той час обіймав посаду командуючого сектором «Б» сил АТО і керував операцією з узяття Іловайська, зауважував: «Це було абсолютно несподівано. Російські сили просто вїхали. Зовсім не випадково російське просування досягло свого апогею на 23-тю річницю проголошення незалежності України. Росіяни хотіли показати нам, що наша незалежність не означає для них нічого» [37].

Журналіст Л. Кім – один із тих, хто спробував розібратися в тому, що відбулося під Іловайськом: «Того вечора (29 серпня) командний пункт Р. Хомчака в Многопіллі, розташованому приблизно в 6 км на південь від Іловайська, потрапив під російський міномет на чотири години. У результаті нападу 10 українських солдатів загинули. Тоді, як згадує сам Р. Хомчак в американському щотижневнику Newsweek, стало зрозуміло, що невидимий ворог відрізав його єдиний шлях виходу, а дозвіл від військових командирів у Києві на необхідні дії він так і не отримав» [37]. Численні репортажі Л. Кіма щодо подій в Україні публікували інтернет-видання Slate, BuzzFeed, Zeit Online, Deutsche Welle та інші. В них автор також акцентує увагу на тому, що у збройному конфлікті бере участь саме регулярна армія Росії, і наводить цифри щодо загиблих, які Росія заперечує [5].

Вночі 29 серпня В. Путін звернувся до бойовиків із закликом відкрити гуманітарний коридор для українських військових, що опинилися в оточенні [11]. В той же день о 6 год. ранку російський офіцер прибув до Многопілля і повідомив українській стороні, що вихід має відбуватися без зброї. О 8 год. 15 хв.

українські військові організованими колоннами почали рух з міста за попередньо домовленими з російською стороною маршрутами. На жаль, попри всі домовленості колони були розстріляні на марші. Бої під Іловайськом стали одним із переломних моментів війни на сході України: ЗСУ втратили ініціативу на Донбасі та перейшли від атаки до оборони.

Німецька Deutsche Welle 20 жовтня опублікувала інформацію Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради, згідно з якою загальна кількість загиблих, поранених і солдатів, які померли від ран у боях під Іловайськом, становить близько тисячі осіб, з них понад 300 загиблих [49]. Важкі втрати спонукали українське керівництво до укладення Мінського перемир'я в рамках контактної групи Україна – Росія – ОБСЄ із залученням представників російських бойовиків.

За інформацією офіційного сайту Пентагона, в листопаді 2014 р. США надали Україні озброєння для боротьби з мінометним вогнем противника, зокрема, здійснили постачання в Україну радарних систем, дозволивши їх використання в зоні АТО. Військове відомство США поставило три легкі системи з протидії мінометному вогню. Це – перша партія з 20 таких систем, що мають бути надані Україні, – зазначив речник Пентагона, полковник С. Уоррен. Постачання інших буде здійснено протягом наступних тижнів. «Радарна система ідентифікує гарматні постріли, що здійснюються у вашу сторону, та розраховує координати, звідки противник здійснив постріл, даючи можливість для відповіді (ураження противника)», – пояснив офіційний представник Пентагона [43]. «Українські збройні сили самі визначатимуть,

як, де і коли вони використовуватимуть системи. Українські військові можуть з'єднати радарні системи з системами артилерійського вогню або ж можуть реагувати (на мінометні постріли) за допомогою наземних сил», – зазначив речник Пентагона [43].

2 листопада 2014 р. на більшості території, яку контролювала ДНР, були проведені т. зв. «вибори» до Народної Ради ДНР і вибори голови ДНР. До Народної Ради ДНР за пропорційною виборчою системою обрано 100 депутатів терміном на 4 роки. Більшість (68 мандатів) здобула ДНР, прем'єр-міністром самопроголошеної держави став О. Захарченко, який після псевдовиборів до «парламенту» ДНР призначив новий склад уряду.

The Guardian тоді опублікувала повідомлення Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), головного органу спостереження за виборами в Європі, що це не має нічого спільного з виборами [47]. «Незважаючи на сюрреалістичний характер голосування, немає ніяких сумнівів у тому, що, принаймні серед старшого покоління, це було з великим ентузіазмом, можливо, менше ніж схвалення Донецької республіки і більше як повідомлення Києва про те, що цей регіон ніколи більше не буде частиною України. ... Згідно з Мінською угодою Україна надала регіонам особливу підвищену автономію на трирічний термін, але на практиці президент П. Порошенко, здається, відмовився від регіонів, не зміг виграти військову перемогу над переважаючою російською збройною силою», – зауважувало видання [47].

Особлива увага світових мас-медіа восени–взимку 2014 р. була прикута до подій навколо Донецького аеропорту,

оборона якого тривала 242 дні (травень 2014 р. – січень 2015 р.) і стала однією з героїчних сторінок російсько-українського протистояння останніх років. Усе розпочалося близько 3-ї години ночі 26 травня 2014 р., коли група російських спецпризначенців, найманців та проросійських бойовиків зайняла частину будівель аеропорту й висунула ультиматум українським військовим, які на той час охороняли внутрішній периметр ДАПу, скласти зброю та здатися. Уряд натомість висунув свій ультиматум про складення зброї та звільнення адміністративних споруд сепаратистами. Вимоги обох сторін залишалися без реакції, почався бій, а сам аеропорт практично відразу став «найгарячішою» точкою на карті АТО.

26 травня підрозділи армійського спецназу при підтримці бойової авіації завдали удару по терористах, які намагалися взяти під контроль міжнародний аеропорт Донецька. Було задіяно штурмову і армійську авіацію, проведено висадку десанту. Українські підрозділи діяли стрімко і ефективно – було вбито близько 45 бойовиків, ще кілька десятків поранено. Третина батальйону «Восток» була знищена силами АТО. У лавах бойовиків почалася паніка, деякі лідери терористів поспішно покинули місто. Українські підрозділи закріпилися в районі аеропорту, – повідомили в пресцентрі РНБО.

Спроби штурму Донецького аеропорту терористами відтоді стали регулярними, проте українські військові успішно їх відбивали. Тоді й народилася легенда про «кіборгів» [1]. Першими українських бійців так почали називати саме бойовики за надлюдську стійкість в обороні. 28 жовтня 2014 р. на першій шпальті американської The Los Angeles

Times вийшла стаття «Українські бійці, оточені в розтрощеному Донецькому аеропорту, відмовляються здаватися» з фотографіями єдиного іноземного кореспондента С. Лойка, який провів кілька днів в оточеному російськими бойовиками Донецькому аеропорту. Він був вражений хоробрістю українських захисників й опублікував фрагменти інтерв'ю з ними [5].

Серйозні штурми аеропорту почалися вже після укладення Мінських угод у вересні 2014 р. Ці домовленості, зокрема, передбачали «зупинку підрозділів та військових формувань сторін на лінії їх зіткнення станом на 19 вересня 2014 р.» й відведення важкого озброєння на 15 км від цієї лінії. Реальне виконання цих умов означало б, що сепаратисти мають звільнити від озброєння значну частину Донецька.

На думку військових, сепаратисти здійснювали постійні атаки на аеропорт для того, щоб отримати перевагу у визначенні лінії розподілу біля Донецька. «Донецький аеропорт разом із прилеглими висотами, які знаходяться під контролем українських сил, – плацдарм для подальшого наступу з боку сепаратистів... При створенні буферної зони сепаратистам фактично доведеться відійти за іншу околицю Донецька», – зазначав 16 січня речник ДУК «Правого сектору» А. Шараскін [24]. Пізніше влада самопроголошеної ДНР та російське МЗС заявили, що «аеропорт міста Донецьк згідно з Мінськими домовленостями має бути переданий під контроль ополченців». Проте в українському Міністерстві закордонних справ це заперечили. «У Мінських домовленостях немає ані слова про аеропорт Донецька», – наголосив речник українського МЗС Є. Перебийніс [24].

У штурмі аеропорту брали участь не тільки «деенерівці», а й кадрові російські військові, зокрема спецпризначенці ГРУ. З українського боку до оборони аеропорту в різний час залучалися військово-службовці 95-ї та 79-ї десантних бригад, 3-го полку спеціального призначення та низка добровольчих батальйонів. Бойові завдання з оборони прилеглого селища Піски та аеропорту виконували піхотинці, артилеристи і танкісти 93-ї механізованої бригади, танкісти 1-ї танкової бригади, підрозділи батальйону МВС «Дніпро-1» та ін.

Цей стратегічно важливий об'єкт (Донецький аеропорт) для сепаратистів був подразником, який треба було усунути. Як відзначав С. Семенченко, командир батальйону «Донбас», «він для сепаратистів також став принциповим питанням. Як для нас він є символом героїзму, так само і в очах сепаратистів отримав принципове значення» [24]. Хоча спроби взяти аеропорт силами ДНР не припинялися упродовж осені та грудня 2014 р., особливо жорстокі бої тут почалися після Нового року. 13 січня 2015 р. після масованих артилерійських та танкових обстрілів з боку терористів завалилася диспетчерська вежа аеропорту, де майорів український прапор і яка в народі стала символом його оборони. Того ж дня бойовики висунули «кіборгам» ультиматум – або залишити аеропорт, або загинути. Військові вибрали бій, і відтоді зіткнення в аеропорту вже не вщухали.

У той час у ДНР заявляли, що з лєтовища та Пісків українські сили обстрілюють житлові райони Донецька. Сепаратисти навіть говорили, що готові гарантувати безпеку «кіборгам», які б погодилися мирно відійти з аеропорту.

Утім захисники об'єкта такі звинувачення заперечували та не погоджувалися на пропозиції й ультиматуми супротивників. Українська армія потужно відповідала на спроби штурму, їй вдалося відвоювати частину територій. Саме панікою сепаратистів українська сторона пояснила підриг Путилівського мосту неподалік Донецького аеропорту. На думку представників ЗСУ, бойовики ДНР таким чином прагнули убезпечити себе від входження сил АТО в Донецьк з боку лєтовища. Сепаратисти ж казали, що міст зруйнували під час спроби прориву українські військові.

19 січня 2015 р. бойовики підірвали другий поверх нового терміналу аеропорту. Однак 20 і 21 січня почали з'являтися повідомлення про вбитих та полонених «кіборгів». У російських ЗМІ виходили сюжети про захоплених українських бійців [24]. За кілька днів до цього лєдери ДНР неодноразово заявляли про повне захоплення аеропорту, що, втім, тоді не відповідало дійсності. У Міноборони України тоді констатували: «Вчора 20 військовослужбовців ЗСУ вийшли з боями з території терміналів, оскільки їхні позиції були зруйновані та прострілювалися прямим наведенням. 16 військовослужбовців в ході бою отримали поранення та потрапили у полон терористів. За добу у боях за лєтовище загинули 6 українських військовослужбовців» [24]. Зрештою, в ніч на 22 січня, скориставшись коротким перемир'ям для вивезення вбитих та поранених, бойовики замінували будівлю й зруйнували її остаточно. Від неї залишився тільки каркас, тож обороняти було більше нічого. Тільки тоді українські військові відійшли до інших будівель аеропорту та навколишніх населених пунктів [1].

Отже, оборона Донецького аеропорту стала славною сторінкою української військової історії, а його «кіборги» – символом незламності духу захисників України. Пам'ять про цей подвиг житиме в серцях українців і на ньому виховуватимуться покоління захисників України.

На саміті в Мінську 11–12 лютого 2015 р. після узгодження лідерами Німеччини, Франції, України та Росії у форматі «нормандської четвірки» представники Росії (посол РФ в Україні М. Зурабов), України (другий Президент України Л. Кучма) і ОБСЄ (посол Г. Тальявіні) та самопроголошених республік (О. Захарченко, І. Плотницький) з метою деескалації збройного конфлікту на сході України підписали угоду («план мирного врегулювання»), яка складалася з 13 пунктів і передбачала: негайне і всеосяжне припинення вогню в окремих районах Донецької та Луганської областей України і його суворе виконання, починаючи з 00 год. 00 хв. 15 лютого 2015 р.; відведення всього важкого озброєння обома сторонами на рівні відстані; забезпечення помилювання і амністії, звільнення і обмін всіх заручників і незаконно утримуваних осіб; відновлення повного контролю над державним кордоном з боку уряду України у всій зоні конфлікту; виведення всіх іноземних збройних формувань, військової техніки, а також найманців з території України під спостереженням ОБСЄ; проведення конституційної реформи в Україні, проведення місцевих виборів в Донецькій і Луганській областях тощо [9]. Жоден із цих пунктів і досі не виконаний, а в Москві і Києві вже понад два роки сперечаються над тим, як трактувати підписані в Мінську документи.

Укладений договір з питання України створює ризик підриву миру в Європі, – стверджував у статті в *The Wall Street Journal* В. Сокоп. На його думку, Мінські домовленості від 12 лютого уповноважують обидві підконтрольні Кремлю «народні республіки» брати участь у переговорах про реформування Конституції і законодавства України. Таким чином можна заблокувати європейський курс України. «Умови також дозволяють Росії та сепаратистським «республікам» тримати свої війська на сході України і розміщувати власні сили уздовж території, яка юридично є українською», – писав автор [21, с. 5].

На жаль, як повідомляла *The Washington Times* 9 квітня 2015 р., НАТО і США змушені були визнати, що Росія не дотримується Мінських угод, про що свідчать факти подальшого озброєння РФ повстанців на сході України. Окрім того, спостерігаються постійні військові тренування російських військових на кордоні з Україною. Таке нарощування військової потужності РФ на Донбасі наводить на думку, що вона бажає захопити ще більше української території [27].

Січень і лютий 2015 р. ознаменувалися останніми боями за Донецький аеропорт (про що йшлося вище) і штурмом міста Дебальцевого.

В середині лютого 2015 р. в *The New York Times* вийшла серія публікацій Andrew E. Kramerfeb («Despite Ukraine Truce, a Battle That Continues», «With Ukrainian Troops Trapped, a Cease-Fire Grows More Fragile», «Ukrainian Soldiers' Retreat From Eastern Town Raises Doubt for Truce», «Despite Truce, Shelling Continues in Parts of Ukraine», «Ukraine Cease-Fire Goes Into Effect, but Rebel Leader in Key Town Repudiates Accord»), у яких йдеться

про загострення ситуації на сході України, зокрема про інтенсивні бої в районі м. Дебальцевого. «У місті розташовано близько 8 тисяч українських солдатів, а також залізничний вузол, який з'єднує Донецьк та Луганськ. Повстанці 15 лютого направили текстові повідомлення на телефони в місті, розповідаючи солдатам, що вони були залишені і мають здаватися. Український уряд стверджує, що місто не було оточене до початку припинення вогню і що європейські спостерігачі мають наполягати на тому, щоб сепаратистські сили припинили свій напад і відкрили коридор для евакуації поранених. ... Українські чиновники та США заявили, що російська армія безпосередньо бере участь у боях, а російська влада заперечує якусь роль у боях на сході України» [38], – зазначав автор.

Як доказ американський посол в Україні Дж. Пайетт розмістив на своєму Twitter-рахунку супутникові знімки, що підтверджують застосування російської артилерії з метою допомогти сепаратистам оточити Дебальцеве. На одному зображенні, як здається, видно чотири рушніці буксированої артилерії та однієї самохідної артилерії на північному сході від Дебальцевого. Інший показав, що, за словами Дж. Пайетта, це системи протиповітряної оборони, а третій показав чорні смугасті вихлопні труби того, що було позначено як «розгортання кількох російських ракетних пускових установок» [39].

17 лютого український журналіст А. Цапленко повідомив, що у Дебальцевому бойовики захопили відділ міліції й залізничний вокзал. Інформацію частково підтвердили у МВС Донеччини – щодо руйнування будинку відділу міліції. Щоправда, в МВС зазначили, що

однак правоохоронці, як і раніше, перебувають у місті для надання допомоги жителям, які залишилися. А вранці 18 лютого з'явилася інформація про вихід ЗСУ з Дебальцевого. Про це повідомив комбат «Донбасу» С. Семенченко на сторінці у мережі Facebook, трохи згодом інформацію підтвердили журналісти. Пізніше, виступаючи в аеропорту Бориспіль перед вильотом в зону АТО, Президент П. Порошенко підтвердив інформацію про вихід українських частин. Він заявив, що всі сили, окрім однієї роти, планово вийшли з Дебальцевського плацдарму з технікою та озброєнням.

Натомість весною 2015 р. лідери ЄС дискутували з такого питання: чи зберігати санкції до кінця цього року або відкласти це рішення до червня. Канцлер Німеччини А. Меркель і президент Європейської ради Д. Туск, як і більшість європейських сусідів Росії, підтримували жорсткий варіант. Лідери Угорщини, Італії, Кіпру, Австрії, Іспанії та Словаччини – більш «миролюбні». На їхню думку, якщо про продовження санкцій буде заявлено зараз, то мирна угода буде підірвана, тому що Москва побачить, що її спроба піти на компроміс не зустрічає взаємності, – пояснював оглядач Bloomberg 9 View Л. Бершидський [26]. Відтак лідери ЄС на саміті в Брюсселі 19–20 березня 2015 р. домовилися залишити санкції проти Росії в дії до того часу, поки всі умови мирних домовленостей щодо України не будуть виконані в повному обсязі.

11 березня 2015 р. Міністерство фінансів США ввело новий пакет санкцій проти 14 осіб, яких Вашингтон вважав відповідальними за конфлікт в Україні. До цього моменту санкції вводилися або проти високопоставлених російських

політиків, або проти тих, хто входив до найближчого оточення В. Путіна. В новий список внесли головним чином лідерів сепаратистів з Донбасу. У ньому також є люди, які не належали до правлячих кіл Росії та пов'язані з українським конфліктом тільки ідеологією [20, с. 10].

Після місяця відносного спокою боротьба на сході України знову посилювалася, в той час як дипломати зібралися на зустріч у Берліні для обговорення ситуації в Україні. Спостерігачі від ОБСЄ заявляли про інтенсивні зіткнення на лінії фронту з використанням важкої артилерії, – писала *The Epoch Times* 13 квітня 2015 р. [32]. За інформацією речника МЗС України Є. Перебийноса, з початку перемир'я, оголошеного 15 лютого, в Донбасі загинули 65 українських військовослужбовців, ще 243 отримали поранення. За його словами, члени антиурядових збройних формувань, незважаючи на підписання Мінських угод, жодного дня не дотримувалися режиму припинення вогню [21, с. 4].

23 березня 2015 р. *The Epoch Times* повідомила про невщухаючі перестрілки в місті Широкине між українськими військами та проросійськими сепаратистами, незважаючи на перемир'я. Саме місто не є стратегічним для військових, але воно відкривало доступ для сепаратистів до портового міста Маріуполь, яке українські військові намагалися захистити будь-якою ціною. Для сепаратистів Маріуполь є важливим з точки зору створення сухопутного мосту з Росії до окупованого Криму, – писала газета [20, с. 4; 31].

На кінець травня 2015 р. зона бойових дій на Донбасі розширилася, – заявив спікер Адміністрації Президента України з питань спецоперації О. Мотузьяник.

Він зазначив, що епіцентром протистояння між ЗСУ та антиурядовими збройними формуваннями, як і раніше, залишалися два населених пункти Донецької області – Донецьк і Горлівка. Загострення боїв спостерігалось також у селищі Широкине, розташованому на підступах до міста-порту Маріуполь [22, с. 4]. Бойові дії, що в останні місяці були зведені до локальних зіткнень в конкретних точках, значно посилювалися в містах Мар'їнка та Красногорівка, недалеко від Донецька, – повідомляла іспанська *El Mundo* в червні 2015 р. Українські війська та проросійські сепаратисти зіткнулися там у найважчому бою. Київ стверджує, що ополченці перші напали на їхні позиції. Але лідери т. зв. ДНР наполягають, що це не був наступ, а лише спроба приборкати вибухи, проведені Збройними силами України, – зауважував часопис [29]. Ситуація залишалася дуже тривожною. Боротьба триває, хоча і з меншою інтенсивністю, ніж кілька місяців тому. Але сепаратистські сили за підтримки Росії продовжують дестабілізувати частину Східної України, – писала *El Mundo* 17 червня [40]. Щоб зупинити наступ, ЗСУ, попередивши своїх міжнародних партнерів, повернули на бойові позиції важку зброю, яку раніше було відведено від лінії зіткнення відповідно до Мінських домовленостей.

Як повідомляла французька *Le Figaro*, на саміті G7 («Великої сімки») на початку літа 2015 р. лунали заяви, що з підписання других Мінських угод минуло вже три місяці, проте ситуація все ще нестійка, а перемир'я знаходиться під постійною загрозою [25]. Лідери G7 підтвердили своє невизнання анексії Криму РФ і обумовили скасування санкцій проти РФ якнайшвидшою реалізацією Мінських угод.

Крім того, від РФ зажадали поважати суверенітет України і припинити «транс-кордонну підтримку сепаратистських сил». Жорстку лінію тримала й А. Меркель, хоча й вказувала, що порушення існували з обох сторін – як з боку сепаратистів, так і урядових сил [25].

Підсумовуючи викладене вище, значимо, що російсько-український конфлікт розвивається за умов систематичного заперечення Російською Федерацією своєї участі у збройному конфлікті, що істотно ускладнює чітке беззаперечне правове визначення характеру збройного конфлікту і обумовлює відсутність чітких оцінок конфлікту від українського суспільства та міжнародної спільноти. Як приклад, конфлікт отримав неоднозначні оцінки навіть серед національно-патріотичних кіл України, в яких війна оцінюється у спектрі від Третіх визвольних змагань, війни за незалежність та вітчизняної війни до прагматичної спроби Росії утримати Україну в орбіті свого впливу.

У 2014 р. НАТО характеризувало російсько-український конфлікт як «гібридну війну» [33; 12].

У серпні 2017 р. міністр закордонних справ Польщі в інтерв'ю російському виданню наголосив, що не існує такого поняття, як «криза в Україні», а існує російсько-український конфлікт, ініційований Росією [10].

Як повідомляла британська The Guardian 20 листопада 2014 р., за даними ООН, з моменту підписання угоди про припинення вогню в Україні помирають внаслідок військових дій близько 13 осіб щодня. Також у докладі ООН йдеться про велику кількість вимушених переселенців, на кінець осені 2014 р. ця цифра становила 466829 осіб [41]. Про 4317

загиблих, 9921 пораненого і 466830 переселенців у результаті війни на сході України повідомляли і американські The Washington Post, The Deseret News, The Wall Street Journal (WSJ) та ін. [48].

Майже через рік (9 грудня 2015 р.) The Guardian опублікувала інформацію ООН про те, що за 21 місяць збройного конфлікту на сході України (квітень 2014 р. – грудень 2015 р.) загинуло 9098 осіб, а понад 20000 осіб було поранено. В звіті також вказано, що з серпня 2014 р. в результаті дії угоди про припинення вогню і відведення важкої зброї втрачено значно поменшало [45].

У вересні 2014 р., на думку західних ЗМІ, політиків та експертів, ситуація на сході України дещо змінилася через те, що Київ поступово втрачав контроль над значними територіями на сході, які зайняли проросійські бойовики. Відтепер РФ однозначно сприймається на Заході як безпосередній ініціатор та учасник конфлікту, що має вирішальний вплив на його перебіг. Водночас зростає усвідомлення, що саме такому розвитку подій сприяла відмова США та НАТО від надання військової допомоги Україні. Наразі очікування швидкої деескалації на сході України відсутні. Є поширеною думка, що Москва здійснює курс на замороження конфлікту за придністровським сценарієм.

Аналіз інформаційного простору США свідчить про помітне зростання внутрішнього тиску на адміністрацію Білого дому, зокрема з боку Конгресу, в питанні надання збройної допомоги Україні. Вірогідність того, що у випадку подальшої агресії РФ в Україні та критичного погіршення ситуації така допомога все ж буде надана, є одним із факторів стримування дій Росії в Україні.

Американська преса продовжує критику «інертної» та вичікувальної позиції США у питанні застосування більш жорстких санкцій щодо РФ через порушення нею норм міжнародного права і створення загроз як Україні, так і міжнародному порядку. В контексті початку нового раунду санкцій ЄС та США від 12 вересня 2014 р. проти Москви зазначалося, що у разі реального сприяння Росією припиненню конфлікту в Україні санкції буде скасовано.

Сплеск уваги до українського питання спостерігався у мас-медіа Великої Британії напередодні та під час саміту НАТО в Уельсі 4–5 вересня 2014 р. Британські журналісти виступали за вироблення в рамках Альянсу жорсткої відповіді на загрози безпеці країнам-членам, що відходять від Росії, а також надання дієвої допомоги Україні, у тому числі збройної. У низці повідомлень спостерігалась критика Б. Обама через недостатньо жорстку політику щодо РФ, а також НАТО – через неспроможність організації стримати агресію Росії.

Під час активної фази АТО європейські мас-медіа (бельгійські, люксембурзькі, болгарські, італійські, іспанські, нідерландські, польські, угорські, французькі, чеські, німецькі, польські) подавали в основному інформацію в світлі офіційної політики своїх держав та ЄС переважно в позитивному або нейтральному ключі. Зокрема, в їхніх ЗМІ особлива увага приділялася підтримці України у протистоянні з Росією, суверенітету і територіальній цілісності України, переговорному процесу щодо припинення вогню на Донбасі, необхідності надання Україні військово-технічної (у т.ч. зброєю), фінансової та гуманітарної допомоги. На їхнє переконання, врегулювання

конфлікту на Донбасі лежить у політико-дипломатичній площині. Зокрема, в кінці літа та восени 2014 р. низка публікацій була присвячена спробам знайти порозуміння в межах домовленостей у Мінську та парламентським виборам [23].

Саме ефективність Мінського формату цікавила більшість міжнародних оглядачів, оскільки на це покладав надії ЄС. Саме таке бачення декларував і український президент [14].

22 листопада 2014 р. часопис The New York Times опублікував статтю Е. Кремера «Борщем та прицілами волонтери оснащують українські війська». «Поки українська влада твердить, що вона готова до будь-якого типу атаки, приготування ведуться в таємниці, що змушує багатьох боятися, що це прикриття для слабкості. Більшість відкритих укріплень зроблено волонтерами, які надають не лише моральну й фізичну підтримку, але й хоча би проблиск надії, що українські війська зможуть постояти за себе», – писав автор. У статті наводяться коментарі представників волонтерських організацій, розповідається про види їхньої діяльності – забезпечення армії їжею, одягом, приладами нічного бачення. Загалом The New York Times від початку протестів в Україні та впродовж року детально висвітлювала події, маючи тут власних кореспондентів. Велика частина матеріалів – це репортажі з Донбасу, де журналісти спілкувалися з місцевими мешканцями, в тому числі із сепаратистами, а також з українськими солдатами [5].

На початку грудня 2014 р. М. Деєвськи на шпальтах британської газети The Independent зауважувала, що в Україні відбувається так званий «заморожений конфлікт», який, на думку деяких

експертів, буде включатися і виключатися з волі Москви, таким чином роблячи схід України некерованим для Києва, і це є кращий варіант для Кремля. Інші ж наполягали на тому, що Росії це зовсім не потрібно, оскільки вона не має на це ані коштів, ані бажання. І якщо офіційна влада у Києві справді має бажання утримати країну разом, то вона мусила б дати східним регіонам ще більшу автономію. Україна і Росія мають досягти консенсусу, щоб уникнути гуманітарної або військової катастрофи на сході України [30].

Старший директор із питань прав людини та демократії в Інституті Маккейна Д. Кремер у своєму дописі «Угоди, від якої виграють всі, з В. Путіним не буде» (The Washington Post, 11 грудня 2014 р.) заперечував позиції своїх колег – американських експертів Дж. Шапіро та М. О'Генлона, які радять країнам НАТО почати співпрацю з В. Путіним та разом створити новий порядок безпеки в Європі. «Як можна будувати нову європейську структуру безпеки з людиною, яка сприймає все, що символізує Захід, величезною загрозою для себе?» – зауважує Д. Кремер. Для Заходу є сьогодні лише один шлях – це стримувати В. Путіна, а не йти з ним на компроміси [5].

На початку 2015 р. шведський публіцист та історик П. Йонссон, який понад три десятиліття мешкає у Варшаві й пише про країни Центральної та Східної Європи (Польщу, Білорусь і Україну), зокрема, для шведської газети Goteborgs-Posten, фінського шведськомовного телерадіоканалу YLE, наукового журналу Baltic Worlds, в дискусії з С. Бук у Львові на запитання, як оцінює інформацію, яку західні медіа подають про події в Україні, відповів, що читає кілька європейських, американських,

скандинавських газет. «Вони цікавляться Україною, але в кореспондентів у Москві інший погляд на події в Україні, ніж у тих кореспондентів, які є на місці, або тих, хто приїжджає. Вважаю, що багато змінилося за останніх два роки, більше, ніж після 2004 року. Західні медіа вже не мають ілюзій щодо В. Путіна», – розповів П. Йонссон [7]. Він також зауважив, що проводили таке дослідження, яке підтвердило, що німецькі газети – найбільш критичні в Європі. На його думку, це правда (сам читає Süddeutsche Zeitung, Die Welt). Останнє видання підтримує партія канцлера А. Меркель, але вони ілюзій щодо Путіна взагалі не мають і навіть критикують пані Меркель за нерішучість. Те саме спостерігається і в The New York Times, The Washington Post. «У них є свої кореспонденти на сході України, які роблять репортажі та аналітику. Це величезний поступ. Україну, можливо, вперше через цю трагедію, війну інакше трактують західні медіа» [7]. Відповідаючи на запитання, як західні політики оцінюють ситуацію в Україні, він зазначив, що вони тепер схиляються до того, що Україна є державою, яка має право на свій вибір, який треба поважати і підтримувати. І додав, що Європейський Союз та США зробили добрі справи з тими санкціями, діяли спільно. Але вважає, що в цій кінцевій фазі, однак, не мали спільної, осмисленої концепції і були трохи наївні. На його думку, це і була помилка. П. Йонссон бачить поступ, зокрема, коли А. Меркель сказала, що В. Путін є не з нашого світу. «Єдина причина – це страх перед великою війною. На жаль, такий страх є і він реальний», – зазначив П. Йонссон [7]. На його думку, найкращий вихід, окрім подальших санкцій, є економічна допомога для

України, яка доконечно потрібна: «Можна дати зброю Україні, але найкращою підтримкою буде, якщо європейські країни (ті, хто підписав Будапештський меморандум) зможуть для контролю розташувати закордонних військових на території конфлікту в Україні» [7].

К. Марвін, політолог та тележурналіст американських новинних агентств CBS та NBC News (США), у своїй статті «Putin won his war in Ukraine» (The Washington Post, 7 вересня 2015 р.) звертає увагу на те, що війна в Україні перестала бути на перших шпальтах західних ЗМІ. Після анексії Російською Федерацією Криму й організації проросійського повстання на Донбасі Україна була в центрі світових новин. Нині Україна, як європейська криза, втратила актуальність, оскільки з'явилися інші як глобальні, так і менш масштабні новини [36]. «В. Путін повільно, але, безсумнівно, «заморозив» конфлікт, так само, як і в 2008 р. в Грузії. Набагато більше, ніж західні лідери, він тепер може впливати і у разі необхідності контролювати потік економічних, політичних та дипломатичних подій в Україні. За цю «перемогу» В. Путіну довелося заплатити важку ціну. Його економіка нестримна, його репутація постраждала, і Росія пережила повернення до внутрішніх розладів та невдоволення, яке є реальним, і навіть поширюється», – розмірковує журналіст і додає: «Путін може терпіти незалежну Україну, якщо вона «дружелюбна» до національних інтересів Росії, і він довіряє тільки собі визначити цю дружбу. ... Він стискає Україну в долоні, і бачить своїх західних супротивників слабкими, розколотими, корумпованими і, можливо, за таких обставин готовий добитися угоди за своїм смаком» [36].

У публікаціях німецьких ЗМІ на економічну тематику зростає кількість публікацій, у яких заперечувався негативний ефект санкцій Заходу для російської економіки або ж наголошувалося на користі від включення Росії до глобальної економіки. Водночас журналісти аналізували можливості посилення санкцій проти РФ у фінансовій сфері. За оцінками учасників фінансового ринку Німеччини, подальші заходи будуть контрпродуктивними, оскільки можуть викликати глобальні економічні потрясіння.

Німці переважно позитивно ставляться до України. За результатами опитування німецького телеканалу ARD, понад 55% респондентів вважають, що НАТО має збільшити підтримку України у протистоянні з РФ. 82% опитаних переконані, що дії Росії у конфлікті на сході України загрожують міжнародній безпеці; 61% підтримують тиск ЄС на РФ. Значна частка прихильників посилення ролі Німеччини у врегулюванні ситуації в Україні (56%) [23].

Відбувалися позитивні зміни і в громадській думці Чехії щодо України. Якщо раніше чехи сприймали Україну як корумповану державу з дешевою робочою силою (в Чехії майже 100 тис. українських трудових мігрантів), то у 2014–2015 рр. зростали симпатії, а подекуди й захоплення українцями, які відстоюють територіальну цілісність своєї держави і готові покласти за неї своє життя. За даними Чеського центру вивчення громадської думки Інституту соціології АН ЧР 2014 р., 78% опитаних чехів негативно ставилися до дій Росії щодо України [23].

Бельгійські та люксембурзькі журналісти, позитивно оцінюючи припинення вогню 5 вересня 2014 р., висловлювали думку, що перемир'я було успіхом

передусім сепаратистів та Росії, оскільки закріпило втрату Києвом кількох східних міст. Вони зауважували, що деескалація ситуації на Донбасі супроводжуватиметься створенням «замороженого конфлікту», який унеможливить приєднання України до НАТО [23].

Нідерландські журналісти, висвітлюючи хід розслідування авіакатастрофи борту МН17, наголошували на необхідності повернення експертів міжнародної місії до місця катастрофи для відновлення пошуку останків загиблих. Звернення України до західних країн для надання військово-технічної допомоги викликало неоднозначну реакцію ЗМІ. Неготовність Нідерландів надати таку підтримку Україні пояснювалася небажанням провокувати РФ на подальшу ескалацію ситуації та вторгнення військ РФ на територію України [23].

У французьких часописах у конструктивному ключі розглядалося ухвалення законів про амністію та особливий порядок місцевого самоврядування у деяких регіонах сходу України, проте висловлювалися певні застереження щодо ризиків, які взяла при цьому на себе українська влада, а також щодо самої процедури голосування в Україні [23].

Основним джерелом антиукраїнського контенту в болгарських мас-медіа виступав фінансований Росією телеканал «Альфа» націоналістичної партії «Атака». Крім цього, партії «БСП» та «Герб» намагалися грати на проросійському полі, пробуючи залучити прихильність проросійських виборців, закликаючи до зниження рівня санкцій ЄС проти РФ [23].

В Італії публікації антиукраїнського змісту були пов'язані з антиукраїнською

діяльністю Росії, яка залучає до неї впливових представників бізнесових кіл Італії, популярних в РФ артистів, котрі висловлювали підтримку політики Кремля щодо України та закликали до скасування санкцій ЄС проти Росії [23].

Помітною активізацією антиукраїнських настроїв характеризувався у вересні 2014 р. медіа-простір Угорщини, хоча більшість публікацій та репортажів про Україну мали позитивний або нейтральний характер. Угорські експерти вважали, що наразі ні НАТО, ні ООН, ні ЄС не в змозі зупинити Росію, що була висока ймовірність спроб РФ «відірвати» від України, поряд з Луганською та Донецькою, ще кілька південно-східних областей. Висловлювалася думка щодо доцільності федералізації України як способу вирішення конфлікту та її збереження як суверенної держави, що переслідувала низку цілей – від використання угорського фактора для посилення сепаратистських настроїв у Закарпатті до зриву мобілізації в Україні та недопущення ратифікації Угоди про асоціації між Україною та ЄС Державними зборами Угорщини [23].

Основним джерелом повідомлень антиукраїнського спрямування залишалися традиційні «рупори російської пропаганди» – інтернет-видання «Куруц» та «Гідфьо». В місцевих ЗМІ поширювалися типові для російської пропаганди настрої антиамериканізму [23].

Для ведення в Чехії антиукраїнської кампанії російська сторона залучала співвітчизників, які виступають в телеефірах, а також місцеві політичні сили (Комуністична партія Чехії і Моравії, Чеська соціал-демократична партія), Інститут В. Клауса, який створено у т.ч. на кошти «Лукойлу», та ін. [23].

Часто звертали увагу іноземні ЗМІ і на соціальні та гуманітарні проблеми, з якими стикається й донині населення Донбасу. Зокрема, на життя у бомбо-сховищах та повідомлення про голодну смерть. Псевдогуманітарні конвої В. Путіна також не залишалися без уваги [15]. Важливо, що також з'являлися публікації і про походження псевдореспублік на сході України. Так, у статті К. Шуллера у *Frankfurter Allgemeine Zeitung* йдеться про те, що Росія відкрито фінансує псевдореспубліки Донбасу [15]. Більшість провідних європейських ЗМІ спрямували в зону бойових дій власних кореспондентів. Відповідно їхні репортажі об'єктивно відображали ситуацію в Україні. Під час активної фази АТО українська тема була основною в телефірах, на шпальтах преси та інтернет-видань.

Отже, аналізуючи інформацію про російсько-українську війну у мас-медіа США та Європи за останні три роки, можна зробити такі висновки:

– закінчився черговий цикл протистояння між Заходом і РФ за вплив на Україну і стверджувався напрям її майбутнього розвитку;

– західні політики визнали, що конфлікт на сході України не може бути вирішений силовим шляхом, оскільки Росія не допустить військової поразки сепаратистів;

– учасникам конфлікту навколо України не вдалося перемогти й ситуація до певної міри є безвихідною;

– застосування Заходом принципу «балансу сил» через економічне послаблення Росії не дає можливості останній досягти вирішальної перемоги в Україні;

– метою Заходу залишається недопущення російсько-української «гарячої»

війни, так само як і втягнення у військово-протистояння з Росією;

– для Заходу залишається пріоритетним якнайшвидша деескалація ситуації в Україні, збереження територіальної цілісності (питання Криму, однак, залишається відкритим), уникнення таких змін територіального устрою України, які унеможливлять застосування Угоди про асоціацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вус Р. 242 дні героїчної оборони Донецького аеропорту / Роман Вус // Народна армія. – 2016. – 20 січня.

2. Генсек НАТО звинуватив Росію в причетності до заворушень в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/908065-gensek-nato-zvinuvat-rosiyu-v-prichetnosti-do-zavorushen-v-ukrajini.html>

3. Дезорієнтація на місцевості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/109873> (23 травня 2014 р.)

4. Донецькі сепаратисти попросили до Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/05/12/7025131/>; Донецька і Луганська самопроголошені республіки хочуть об'єднатися [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipress.ua/news/donetska_i_luganska_samoproholosheni_respubliky_hochut_obiednatysya_64110.html

5. Дорош М. 2014 рік: Україна у фокусі світових медіа / Марина Дорош [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411977954/2014_rik_ukraina_u_fokusi_svitovikh_media/

6. Експерти з трьох країн довели, що МН17 був збитий з «Бука». – ЗМІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/03/19/7062082/>

7. Західні медіа вже не мають ілюзій щодо Путіна, – шведський публіцист Петер Йонссон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zik.ua/news/2015/02/16/>

zahidni_media_vzhe_ne_mayut_ilyuziy_shchodo_putina_shvedskyy_publitsyst_peter_yonsson_564777

8. МЗС Британії: Заворушення в Україні спланувала Росія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/14/7022381>

9. Мінська угода–2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Мінська_угода_\(2015\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Мінська_угода_(2015))

10. Немає такого поняття «криза в Україні», є російсько-український конфлікт, – Ващиковський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/takogo-ponyatiya-krizis-ukraine-rossiysko-1502097572.html>

11. Путин призвал боевиков выпустить силы АТО из окружения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2014/08/29/7036122/>

12. Путін веде в Україні гібридну війну, – генерал Каппен [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/25363591.html>

13. Росія підбила фотографії збитого на Донбасі МН17 – розслідування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/06/1/7069724>

14. Світ про Україну в 2014-му: рік тривоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/World/126873>

15. Світ про Україну: проблеми Києва зникли з риторики Обама [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Politics/143755>

16. Сидорчук Т. Роль ФРН у формуванні спільної позиції ЄС щодо російсько-українського конфлікту / Т. Сидорчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bintel.com.ua/uk/article/rol_frg_v_formirovanii_obshhej_pozicii_es_2

17. Терористи збили пасажирський Boeing 777 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/teroristi_zbili_pasazhirskiy_boeing_777_n1315384

18. Туск Д. Путін зупиниться там, де дозволить Україна / Д. Туск [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/13/7022254>

19. У Донецьку оприлюднили результати «референдуму» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/05/140512_donbass_referendum_results_rl.shtml

20. Україна у відгуках зарубіжної преси (аналітичний огляд преси). – Випуск 6 (огляд матеріалів ЗМІ за 19 березня – 02 квітня 2015 р.). – К., 2015. – 30 с.

21. Україна у відгуках зарубіжної преси (аналітичний огляд преси). – Вип. 8 (огляд матеріалів ЗМІ за 17 – 29 квітня 2015 р.). – К., 2015. – 15 с.

22. Україна у відгуках зарубіжної преси (аналітичний огляд преси). – Вип. 10 (огляд матеріалів ЗМІ за 15 – 28 травня 2015 р.). – К., 2015. – 28 с.

23. Україна у світових мас-медіа. Доповідь № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geostrategy.ua/node/885>

24. Шрамович В. Як обороняли Донецький аеропорт / В'ячеслав Шрамович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/01/150122_donetsk_airport_review_vs

25. Barotte N. L'Ukraine au cœur des préoccupations du G7 / Nicolas Barotte [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.lefigaro.fr/international/2015/06/07/01003-20150607ARTFIG001_73-l-ukraine-au-coeur-des-preoccupations-du-g7.php. – Paris, 2015. – 07.06.

26. Bershidsky L. Don't Punish Russia for Compromising in Ukraine / Leonid Bershidsky [Electronic resource]. – Mode of access: <http://origin-www.bloombergvew.com/articles/2015-03-19/don-t-punish-russia-for-compromising-in-ukraine>. – New York, 2015. – 19.03.

27. Blank S. Putin's next offensive: The Russian military has a choice of Ukrainian targets if the West remains spineless / Stephen Blank [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.washingtontimes.com/news/2015/apr/9/stephen-blank-putins-next-offensive-in-ukraine/>. – Washington, 2015. – 09.04.

28. Chernov M. Work Starts in Ukraine to Collect Wreckage of MH17 / Mstyslav Chernov [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.theepochtimes.com/n3/1084251-work-starts-in-ukraine-to-collect-wreckage-of-mh17/>. – New York, 2014. – 16.11.
29. Colás X. Vuelve la guerra al este de Ucrania / Xavier Colás [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.elmundo.es/internacional/2015/06/04/556f9873e2704e7e538b4594.html>. – Madrid, 2015. – 04.06.
30. Dejevsky M. Ukraine analysis: Russia may prefer an extended 'frozen conflict' but freezing conditions loom for all / Mary Dejevsky [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-analysis-russia-may-prefer-an-extended-frozen-conflict-but-freezing-conditions-loom-for-all-9911391.html>. – London, 2014. – 08.12.
31. Fighting Near Ukraine Port Show Truce is Not Effective [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.theepochtimes.com/n3/1295539-fighting-near-ukraine-port-show-truce-is-not-effective/>. – New York, 2015. – 23.03.
32. Fighting Picks up in War-Torn Eastern [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.theepochtimes.com/n3/1319010-fighting-picks-up-in-war-torn-eastern-ukraine/>. – New York, 2015. – 13.04.
33. Hybrid war - hybrid response? [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.nato.int/docu/review/2014/Russia-Ukraine-Nato-crisis/Russia-Ukraine-crisis-war/EN/index.htm>
34. Inside the 'Donetsk People's Republic': balaclavas, Stalin flags and razorwire [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/19/ukraine-donetsk-pro-russia-militants>
35. Judah T. Ukraine: The Phony War? / Tim Judah [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.nybooks.com/articles/2014/05/22/ukraine-phony-war>
36. Kalb M. Putin won his war in Ukraine / Marvin Kalb [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.washingtonpost.com/opinions/putin-won-in-ukraine/2015/09/07/02a0283c-5341-11e5-933e-7d06c647a395_story.html?utm_term=.7d54b6bd4141
37. Kim L. The Battle of Ilovaisk: Details of a Massacre Inside Rebel-Held Eastern Ukraine / Lucian Kim [Electronic resource]. – Mode of access: <http://archive.fo/20141104172533/http://www.newsweek.com/2014/11/14/battle-ilovaisk-details-massacre-inside-rebel-held-eastern-ukraine-282003.html#selection-2069.2-2073.10>
38. Kramerfeb A. E. Despite Ukraine Truce, a Battle That Continues / Andrew E. Kramerfeb [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.nytimes.com/2015/02/18/world/europe/battle-for-debaltseve-despite-ukraine-cease-fire.html?action=click&contentCollection=Europe&module=RelatedCoverage&region=Marginalia&pgtype=article>
39. Kramerfeb A. E. Ukraine Cease-Fire Goes Into Effect, but Rebel Leader in Key Town Repudiates Accord / Andrew E. Kramerfeb [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.nytimes.com/2015/02/15/world/europe/us-says-images-show-russian-armaments-near-embattled-ukraine-town.html?action=click&contentCollection=Europe&module=RelatedCoverage&region=Marginalia&pgtype=article>
40. Manley S. Rusia y Ucrania: mantener el rumbo / Simon Manley [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.elmundo.es/internacional/2015/06/18/558280be268e3e4a588b4574.html>. – Madrid, 2015. – 17.06.
41. Nearly 1000 killed during Ukraine ceasefire, says UN: Human rights watchdog says 957 people have died since peace pact was signed in September, with abuses on both sides [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.theguardian.com/world/2014/nov/20/ukraine-ceasefire-death-toll-unitednations-human-rights>. – London, 2014. – 20.11.
42. This is Ukraine today – October 19: Malaysian aircraft Boeing-777 flight MH17 over eastern Ukraine was brought down by pro-Russian separatists [Electronic resource]. – Mode of access: http://blogs.pravda.com.ua/ukr/authors/voznnyak/544537c43ac87/view_print/

43. U.S. Delivers Radar Systems to Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.defense.gov/News/Article/Article/603700/>

44. U.S. Officials Lay Out Case Against Russians [Electronic resource]. – Mode of access: // The Wall Street Journal; reposted: google search, Kiev Ukraine News Blog [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.wsj.com/articles/u-s-officials-lay-out-case-against-russians-1406063846>

45. Ukraine conflict has left more than 9,000 dead, says UN [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.theguardian.com/world/2015/dec/09/ukraine-conflict-9000-dead-says-un>. – London, 2015. – 09.12.

46. Ukraine crisis: an essential guide to everything that's happened so far [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.theguardian.com/world/2014/apr/11/ukraine-russia-crimea-sanctions-us-eu-guide-explainer>

47. Ukraine: Donetsk votes for new reality in country that does not exist [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.theguardian.com/world/2014/nov/02/donetsk-peoples-republic-luhansk-ukraine-prime-minister-elections>

48. UN: Deaths keep rising in Ukraine, now over 4300 [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.washingtonpost.com/world/europe/un-says-killings-displacement-rise-inukraine/2014/11/20/3da2cdc2-70b1-11e4-a2c2-478179fd0489_story.html; <https://www.deseretnews.com/article/765663048/UN-Deaths-keep-rising-in-Ukraine-now-over-4300.html>; Morse A. Death Toll Mounts in Ukraine for Civilians, Fighters Alike, U.N. Says [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.wsj.com/articles/ukraine-crisis-continues-to-take-toll-on-civilians-says-united-nations-1416477651>

49. Untersuchungs kommission der Werchowna Rada: Im Ilya-Kessel wurden etwa tausend Soldaten getötet und verwundet [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.dw.com/uk/слідча-комісія-вр-в-іловайському-котлі-загинули-і-були-поранені-близько-тисячі-військових/a-18009023>

50. US dismisses Russian MH17 pictures that blame Ukraine for disaster: Russian state media shows purported satellite images of fighter jet intercept but White House says claim is «preposterous» [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.theguardian.com/world/2014/nov/15/ukrainefighter-shot-mh17-claims-russian-tv-photo-fake>. – London, 2014. – 15.11.

REFERENCES

1. VUS, R. (Jan. 20, 2016). 242 Days of the Heroic Defense of Donetsk Airport. *Narodna armiiia*. [in Ukr.]

2. *NATO Secretary General Accused Russia of Being Involved in Rioting in Ukraine* [online]. Available at: <https://www.unian.ua/politics/908065-gensek-nato-zvinuvativ-rosiyu-v-pric-hetnosti-do-zavorushen-v-ukrajini.html> [in Ukr.]

3. *Disorientation on the Ground* [online]. Available at: <http://tyzhden.ua/Society/109873> [in Ukr.]

4. *Donetsk Separatists Have Asked for Russia* [online]. Available at: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/05/12/7025131/>; *Donetsk and Luhansk Self-Proclaimed Republics Want to Unite* [online]. Available at: http://ipress.ua/news/donetska_i_luganska_samoprogholsheni_respubliky_hochut_obiednatysya_64110.html [in Ukr.]

5. DOROSH, M. (2014): *Ukraine Is in the Spotlight of the Global Media* [online]. Available at: http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411977954/2014_rik_ukraina_u_fokusi_svitovikh_media [in Ukr.]

6. *Experts from Three Countries Have Proven that MH17 Was Shot Down by “Buk”, the Media* [online]. Available at: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/03/19/7062082/> [in Ukr.]

7. *Western Media Have No Illusions about Putin, Swedish Writer Peter Jonsson* [online]. Available at: http://zik.ua/news/2015/02/16/zahidni_media_vzhe_ne_mayut_ilyuziy_shchodo_putina_shvedskyy_publitsyst_peter_yonsson_564777 [in Ukr.]

8. *British Foreign Ministry: Unrest in Ukraine Was Planned by Russia* [online].

Available at: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/14/7022381> [in Ukr.]

9. *Minsk Treaty – 2015* [online]. Available at: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Мінська_угода_\(2015\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Мінська_угода_(2015)) [in Ukr.]

10. *There Is No Such Thing as “Crisis in Ukraine”: There Is a Russian-Ukrainian Conflict, Vashchykovskiy* [online]. Available at: <https://www.rbc.ua/ukr/news/takogo-ponyatiya-krizis-ukraine-rossiysko-1502097572.html> [in Ukr.]

11. *Putin Called on Militants to Release ATO Forces from the Encirclement* [online]. Available at: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2014/08/29/7036122/> [in Rus.]

12. *Putin Wages a Hybrid War in Ukraine, General Kappen* [online]. Available at: <http://www.radiosvoboda.org/a/25363591.html> [in Ukr.]

13. *Russia Falsified Photographs of MH17 Hit Down in Donbas: An Investigation* [online]. Available at: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/06/1/7069724> [in Ukr.]

14. *World about Ukraine in 2014: A Year of Anxiety*: [online]. Available at: <http://tyzhden.ua/World/126873> [in Ukr.]

15. *World about Ukraine: The Problems of Kyiv Disappeared from Obama’s Rhetoric* [online]. Available at: <http://tyzhden.ua/Politics/143755> [in Ukr.]

16. SYDORCHUK, T. *The Role of the Federal Republic of Germany in Shaping the EU Common Stance on the Russian-Ukrainian Conflict* [online]. Available at: http://bintel.com.ua/en/article/rol_frg_v_formirovanii_obshej_pozicii_es_2 [in Ukr.]

17. *The Terrorists Shot Down the Passenger Boeing 777* [online]. Available at: https://zaxid.net/teroristi_zbili_pasazhirskiy_boeing_777_n1315384 [in Ukr.]

18. TUSK, D. *Putin Will Stop Where Ukraine Will Allow* [online]. Available at: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/13/7022254> [in Ukr.]

19. *In Donetsk, the Results of the Referendum Were Made Public* [online]. Available at: http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/05/140512_donbass_referendum_results_rl.shtml [in Ukr.]

20. *Ukraine in the Reviews of the Foreign Press (Analytical Review of the Press), issue No. 6 (Review of Media Materials for March 19 – April 2, 2015)*. Kyiv, 30 p. [in Ukr.]

21. *Ukraine in the Reviews of the Foreign Press (Analytical Review of the Press), issue No. 8 (Review of Media Materials for April 17 – 29, 2015)*. Kyiv, 15 p. [in Ukr.]

22. *Ukraine in the Reviews of the Foreign Press (Analytical Review of the Press), issue No. 10 (Review of Media Materials for May 15 – 28, 2015)*. Kyiv, 28 p. [in Ukr.]

23. *Ukraine in the World of Mass Media. Report No. 2* [online]. Available at: <http://geostrategy.ua/node/885> [in Ukr.]

24. SHRAMOVYCH, V. *How Donetsk Airport Was Defended* [online]. Available at: http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/01/150122_donetsk_airport_review_vs [in Ukr.]

25. BAROTTE, N. *Ukraine in the Focus of G7* [online]. Available at: http://www.lefigaro.fr/international/2015/06/07/01003-20150607ARTFIG001_73-l-ukraine-au-coeur-des-preoccupations-du-g7.php [in Fr.]

26. BERSHIDSKY, L. *Don’t Punish Russia for Compromising in Ukraine* [online]. Available at: <http://origin-www.bloombergview.com/articles/2015-03-19/don-t-punish-russia-for-compromising-in-ukraine> [in Eng.]

27. BLANK, S. *Putin’s Next Offensive: The Russian Military Has a Choice of Ukrainian Targets if the West Remains Spineless* [online]. Available at: <http://www.washingtontimes.com/news/2015/apr/9/stephen-blank-putinsnext-offensive-in-ukraine/> [in Eng.]

28. CHERNO, M. (Nov. 16, 2014). *Work Starts in Ukraine to Collect Wreckage of MH17* [online]. New York. Available at: <http://www.theepochtimes.com/n3/1084251-work-starts-in-ukraine-to-collect-wreckage-of-mh17>. [in Eng.]

29. COLÁS, X. (June 4, 2015). *The War Returns to Eastern Ukraine* [online]. Madrid. Available at: <http://www.elmundo.es/internacional/2015/06/04/556f9873e2704e7e538b4594.html> [in Span.]

30. DEJEVSKY, M. (Dec. 8, 2014). *Ukraine Analysis: Russia May Prefer an Extended "Frozen Conflict" but Freezing Conditions Loom for All* [online]. London. Available at: <http://http://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-analysis-russia-may-prefer-an-extended-frozen-conflict-but-freezing-conditions-loom-for-all-9911391.html> [in Eng.]

31. *Fighting Near Ukraine Port Show Truce Is Not Effective* (Mar. 23, 2015). [online]. New York. Available at: <http://www.theepochtimes.com/n3/1295539-fighting-near-ukraine-port-show-truce-is-not-effective/> [in Eng.]

32. *Fighting Picks Up in War-Torn Eastern Ukraine* (Apr 13, 2015). [online]. New York. Available at: <http://www.theepochtimes.com/n3/1319010-fighting-picks-up-in-war-torn-eastern-ukraine/> [in Eng.]

33. *Hybrid War - Hybrid Response?* [online]. Available at: <https://www.nato.int/docu/review/2014/Russia-Ukraine-Nato-crisis/Russia-Ukraine-crisis-war/EN/index.htm> [in Eng.]

34. *Inside the "Donetsk People's Republic": BalACLavas, Stalin Flags and Razorwire* [online]. Available at: <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/19/ukraine-donetsk-pro-russia-militants> [in Eng.]

35. JUDAH, T. *Ukraine: The Phony War?* [online]. Available at: <http://www.nybooks.com/articles/2014/05/22/ukraine-phony-war/> [in Eng.]

36. KALB, M. *Putin Won His War in Ukraine* [online]. Available at: https://www.washingtonpost.com/opinions/putin-won-in-ukraine/2015/09/07/02a0283c-5341-11e5-933e-7d06c647a395_story.html?utm_term=.7d54b6bd4141 [in Eng.]

37. KIM, L. *The Battle of Ilovaisk: Details of a Massacre Inside Rebel-Held Eastern Ukraine* [online]. Available at: <http://archive.fo/20141104172533/http://www.newsweek.com/2014/11/14/battle-ilovaisk-details-massacre-inside-rebel-held-eastern-ukraine-282003.html#selection-2069.2-2073.10> [in Eng.]

38. KRAMERFEB, A. *Despite Ukraine Truce, a Battle That Continues* [online]. Available

at: <https://www.nytimes.com/2015/02/18/world/europe/battle-for-debaltseve-despite-ukraine-cease-fire.html?action=click&contentCollection=Europe&module=RelatedCoverage&region=Marginalia&pgtype=article> [in Eng.]

39. KRAMERFEB, A. *Ukraine Cease-Fire Goes Into Effect, but Rebel Leader in Key Town Repudiates Accord* [online]. Available at: <https://www.nytimes.com/2015/02/15/world/europe/us-says-images-show-russian-armaments-near-embattled-ukraine-town.html?action=click&contentCollection=Europe&module=RelatedCoverage&region=Marginalia&pgtype=article> [in Eng.]

40. MANLEY, S. (June 17, 2015). *Russia and Ukraine: Maintaining the Course* [online]. Madrid. Available at: <http://www.elmundo.es/internacional/2015/06/18/558280be268e3e4a588b4574.html> [in Span.]

41. *Nearly 1000 Killed during Ukraine Ceasefire, Says UN: Human Rights Watchdog Says 957 People Have Died since Peace Pact Was Signed in September, with Abuses on Both Sides* (Nov. 20, 2014). [online]. London. Available at: <http://www.theguardian.com/world/2014/nov/20/ukraine-ceasefire-death-toll-unitednations-human-rights> [in Eng.]

42. *This Is Ukraine Today - October 19: Malaysian Aircraft Boeing-777 Flight MH17 over Eastern Ukraine Was Brought Down by Pro-Russian Separatists* [online]. Available at: http://blogs.pravda.com.ua/ukr/authors/voznjak/544537c43ac87/view_print/ [in Eng.]

43. *U.S. Delivers Radar Systems to Ukraine* [online]. Available at <https://www.defense.gov/News/Article/Article/603700/> [in Eng.]

44. *U.S. Officials Lay Out Case Against Russians. The Wall Street Journal; Reposted: Google Search, Kiev Ukraine News Blog* [online]. Available at: <https://www.wsj.com/articles/u-s-officials-lay-out-case-against-russians-1406063846> [in Eng.]

45. *Ukraine Conflict Has Left More than 9,000 Dead, Says UN* (Dec. 9, 2015) [online]. London. Available at: <http://www.theguardian.com/world/2015/dec/09/ukraine-conflict-9000-dead-says-un> [in Eng.]

46. *Ukraine Crisis: An Essential Guide to Everything That's Happened So Far* [online]. Available at: <http://www.theguardian.com/world/2014/apr/11/ukraine-russia-crimea-sanctions-us-eu-guide-explainer> [in Eng.]
47. *Ukraine: Donetsk Votes for New Reality in Country That Does Not Exist* [online]. Available at: <https://www.theguardian.com/world/2014/nov/02/donetsk-peoples-republic-luhansk-ukraine-prime-minister-elections> [in Eng.]
48. *UN: Deaths Keep Rising in Ukraine, Now over 4300* [online]. Available at: http://www.washingtonpost.com/world/europe/un-says-killings-displacement-rise-inukraine/2014/11/20/3da2cdc2-70b1-11e4-a2c2-478179fd0489_story.html; <https://www.deseretnews.com/article/765663048/UN-Deaths-keep-rising-in-Ukraine-now-over-4300.html>; MORSE, A. *Death Toll Mounts in Ukraine for Civilians, Fighters Alike, U.N. Says* [online]. Available at: <https://www.wsj.com/articles/ukraine-crisis-continues-to-take-toll-on-civilians-says-united-nations-1416477651> [in Eng.]
49. *Investigation Commission of the Verkhovna Rada: About a Thousand Soldiers Were Killed and Wounded in the Ilovaisk Cauldron* [online]. Available at: <http://www.dw.com/uk/слідча-комісія-вр-в-іловайському-котлі-загинули-і-були-поранені-близько-тисячі-військових/a-18009023> [in Ger.]
50. *U.S. Dismisses Russian MH17 Pictures That Blame Ukraine for Disaster: Russian State Media Shows Purported Satellite Images of Fighter Jet Intercept but White House Says Claim Is "Preposterous"* (Nov. 15, 2014) [online]. London. Available at: <http://www.theguardian.com/world/2014/nov/15/ukrainefighter-shot-mh17-claims-russian-tv-photo-fake> [in Eng.]

I. Krasnodemska

Russian-Ukrainian War in the Discourse of Western Mass Media (2014–2016)

Abstract

The Russian-Ukrainian war in southern and eastern Ukraine, which has been going on for more than 3 years, was preceded by the Revolution of Dignity (December 2013 – February 2014). It was the foreign mass media of early 2014 that paid special attention to it, publishing photos from the Maidan in Ukraine, providing various informational and analytical articles that highlighted the course of the confrontation and expressed hopes for change, reflection on values, appeals for introducing sanctions and resignation of the then President V. Yanukovich, fears of the civil war and the Yugoslav scenario.

The Russian-Ukrainian conflict develops in the face of a systematic denial by the Russian Federation of its armed aggression. To a great extent, this doesn't allow to clearly and unambiguously define the legal nature of the armed conflict, which results in a lack of its clear estimates from the Ukrainian society and the international community.

In September 2014, according to western media, politicians and experts, the situation in eastern Ukraine changed a little, as Kyiv was gradually losing control over vast territories in the east, occupied by pro-Russian militants. From now on, the Russian Federation is clearly perceived in the West as a direct initiator and participant of the conflict, having a decisive influence on its course. At the same time, there is growing awareness that it was the refusal of the United States and NATO to provide military assistance to Ukraine that contributed to such state of things. Currently, there is no expectation of rapid de-escalation in eastern Ukraine. There is a widespread opinion that Moscow is holding a course for freezing the conflict after the Transnistrian scenario.